

Σ.Λ. ΣΚΑΡΤΣΗΣ: Τα χρόνια της δικτατορίας (συνέντευξη στον εγγονό μου, 6-1-2021)

Έχω διαβάσει για την εποχή της δικτατορίας στην Ελλάδα και καταλαβαίνω ότι ήταν μια πολύ δύσκολη και ιδιαίτερη περίοδος. Από οικογενειακές συζητήσεις έχω καταλάβει, παππού, ότι ήσουν νέος τότε και ότι είχες κάποιες έντονες εμπειρίες. Με ενδιαφέρει πολύ τι έζησες και τι αναμνήσεις σου έχει αφήσει εκείνη η εποχή, και είμαι σίγουρος ότι θα ενδιαφέρει και άλλους. Θα ήθελα λοιπόν να μου μιλήσεις για τότε, ώστε να μάθω εγώ αλλά και ο υπόλοιπος κόσμος για εκείνη την περίοδο, μέσα από τη δική σου ιστορία. Θα ήθελα δηλαδή να μου δώσεις μια συνέντευξη, να μου απαντήσεις στα παρακάτω βασικά ερωτήματα που μου έχουν δημιουργηθεί.

Το πρώτο βασικό μου ερώτημα είναι τι θυμάσαι από την πρώτη ημέρα της δικτατορίας.

Ευπνώντας με εμβατήρια, θυμάμαι πως βρέθηκα σε μια σιωπή αγωνίας, που μου θύμιζε τη γερμανική Κατοχή. Με τα δύο παιδιά μας στο σπίτι, που ήταν τότε πολύ μικρά, ζήσαμε μια μέρα φοβερής αγωνίας μέχρι να γυρίσει η μητέρα τους που βρισκόταν σ' εκδρομή με τους μαθητές της. Ακουγόταν η φωνή μιας μάνας που καλούσε το παιδί της.

Παππού, ποια είναι η πιο σημαντική σου ανάμνηση από την περίοδο της δικτατορίας;

Από αυτή τη φοβερή εποχή θυμάμαι πάντα έντονα μια στιγμή που, γυρίζοντας στο σπίτι, είδα τον πατέρα μου να έχει αγκαλιάσει μια κολόνα (είχε πάει στην Ασφάλεια να δει τι μπορούσε να κάνει που με είχαν βάλει σε διαθεσιμότητα, και του είπαν πως δε θα ξαναγύριζα ποτέ στη δουλειά μου στο σχολείο) και που ένιωσα πως «έσπασε» ο πατέρας μου. Και με οδύνη βαθιά θυμάμαι τον εκτοπισμό μου στην Αρεόπολη και μια στιγμή που το μικρότερο παιδί μου, πέντε χρονών τότε, με ρωτούσε στο τηλέφωνο πώς είναι εκεί που βρισκόμουν.

Υπήρχαν δυσάρεστες εμπειρίες για εσένα και την οικογένειά σου τότε;

Τα επτά χρόνια της δικτατορίας ζήσαμε με την οικογένειά μου σε κατάσταση διωγμού και αβεβαιότητας. Όλο αυτό το διάστημα βρισκόμουν υπό συνεχή παρακολούθηση. Με έβαλαν, από τους πρώτους, σε εξάμηνη διαθεσιμότητα, με ανόητες ψευδείς κατηγορίες και με πραγματική αιτία πως έρχονταν στο σπίτι πλήθη παιδιών με λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά ενδιαφέροντα, που για τη Ασφάλεια και τα «καρφιά» τους, ήταν πολιτικά. Ήδη από παλαιότερα, από τα φοιτητικά μου χρόνια, μου είχαν κάνει φάκελο, επειδή στο πρώτο μου βιβλίο είχα κόψει τους τόνους από τα μονοσύλλαβα. Αιτία της εφτάχρονης ταλαιπωρίας της οικογένειάς μου ήταν η πνευματική μου υπόσταση και δράση. Για τον εκτοπισμό μου στην Αρεόπολη αφορμή ήταν που δε δέχτηκα να μου χρηματοδοτεί η δικτατορία το περιοδικό μου *Υδρία*. (Αλλά, πρόσφατα, από εκδρομή τους σε μια αλλιώτικη πια Αρεόπολη, τα εγγόνια μου, ο Θάνος και η Χρύσα, μου έφεραν μια τουριστική πέτρα, συμβολική μου εκδίκηση).

Πώς ήταν η ημέρα που τελείωσε η δικτατορία;

Η ημέρα που έπεσε η δικτατορία ήταν μια εικόνα ξαστεριάς, δεν «ήταν μαύρα τα βουνά» πια. Κυριαρχούσε μια βαθιά ανακούφιση, αλλά και ανησυχία πώς θα πάει αυτή η μεταβατική κατάσταση, και με την αγωνία κιάλας για τα Κυπριακά και το φόβο πολέμου με την Τουρκία.

Τι έμαθες από εκείνα τα χρόνια που το θεωρείς σημαντικό ακόμα και σήμερα;

Εφτά χρόνια ζωής σε κατάσταση δικτατορίας για ένα νέο, όπως εγώ τότε, που έστρωσε τη ζωή με την οικογένειά του και την πνευματική του πορεία, ήταν μια μαθητεία στην πραγματικότητα, μαθητεία που τα διδάγματά της έγιναν για μένα πηγή σωστής ζωής, ειλικρίνειας και καθαρότητας. Όμως, δυστυχώς, δεν ξεκαθάρισε έτσι η εθνική μας ζωή. Δε μας έγινε, νομίζω, αληθινό μάθημα η δικτατορία. Αλλά τα παιδιά και τα εγγόνια μας μπορούν να τα δουν σήμερα όλα πιο καθαρά.

Ευχαριστώ πολύ παππού. Ήταν πολύ σημαντικές οι πληροφορίες που μου έδωσες. Επειδή με ενδιαφέρουν πολύ όσο είπες, μπορεί αργότερα να χρειαστεί να σου κάνω και μερικές ακόμη ερωτήσεις.